

СПИСЪК НА НАУЧНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ С РЕЗЮМЕТА

на гл. ас. д-р арх. Димитрина Попова

кандидат по конкурса за заемане на академична длъжност *Доцент* по *Теория и история на архитектурата* (дигитализация и архитектурно наследство), професионално направление 5.7. *Архитектура, строителство и геодезия*, за нуждите на ИГ *Старо изкуство*, сектор *Изобразителни изкуства*, Институт за изследване на изкуствата към Българската академия на науките, обявен в Държавен вестник (бр. 52 / 18.06.2024 г.)

ХАБИЛИТАЦИОНЕН ТРУД – ПУБЛИКУВАНА МОНОГРАФИЯ

Заглавие: Архитектурното наследство в заснемания на къщи от XIX век. Анализ и дигитализация на архив „Архитектура“ на Института за изследване на изкуствата.

Издателство: Институт за изследване на изкуствата, БАН

Година: 2024

ISBN: 978-619-7619-37-9

Резюме:

Обект на изследване в монографията е колекция от архитектурни документи, създадени в периода от 1949 г. до 1962 г., които се съхраняват в архив „Архитектура“ на Института за изследване на изкуствата към БАН и които в момента са в процес на дигитализация. Изследваната архитектурна графика представлява професионално изработени архитектурни заснемания на къщи от XIX век от българските земи.

Книгата е композирана в две части, така че да съответства на предприети два ракурса за анализ. Единият е отправен към миналото на колекцията, изследва контекста и историята на създаването на заснеманията. Вторият ракурс разглежда сбирката от старинни къщи в настоящето и в близка перспектива с основен фокус върху съвременната интерпретация на дигитализирания архив, ролята на дигиталните технологии в преосмислянето на архитектурното наследство и конкретно чрез научно-приложното изследване на дигитална и триизмерна реконструкцията на пет къщи.

Книгата се състои от 224 страници с 37 броя фигури, от които 16 графики, схеми и триизмерни дигитални визуализации, включително на корицата, са авторски. Всяка част от монографията съдържа три глави. Трудът завършва със заключение, където са систематизирани приносите, библиография с 116 броя заглавия на български и английски език.

В първа глава се разглежда групата от архивни единици със заснемания на къщи чрез структурен, хронологичен и сравнителен анализ на архив „Архитектура“. Съществен извод от хронологичното проследяване на архивните масиви е свързан с историята и съществуването на научното звено по архитектура в рамките на БАН - Институт по градоустройство и архитектура (ИГА) от 1949 г. до 1962 г. Една от позициите на автора е, че в организацията темите за научна разработка са осмислени и тематично обвързани с политическите дискурси от социалистическата епоха и по-конкретно с конструирането на националния разказ и със сакрализирането на народната архитектура от XIX век през периода.

Във втора глава се разглежда и анализира съдържанието на една архивна единица със заснемане на къща. По-съществени теми и изводи в тази глава са:

(1) откритият художествено-репрезентативен характер на заснеманията, обхванати в правила. Инструкциите за измерване и изобразяване на къщите се движат между двете гранични състояния на техниката и изкуството, на точността и интерпретацията. В Института по градоустройство и архитектура се прави първият опит, за съставяне на граматика на архитектурното заснемане по академичен стандарт.

(2) анализът на синхронни публикации в изданието *Известия на ИГА* от проф. арх. Любен Тонев, проф. арх. Александър Обретенов, арх. Николай Попов, арх. Георги Кожухаров, чрез които се извеждат основните причини да се предприемат заснеманията. Един обобщен извод е, че основната същност на заснемането се гради върху намеренията за неговата публикация, а не към някакъв вид архитектурно-строителна дейност по опазване на заснетия обект.

(3) прегрупиране на дигитализирани данни в нови изследователски колекции за старинните къщи според четири критерия: дата на заснемане на къщата, нейното местоположение, етажност и авторство на заснемането. Изведен е събирателен образ на къщите в колекцията. Селекцията през 50-те години на 20 век е сведена до подбор на сгради, които се намират в планински релеф, с изявена вертикална композиция – те са предимно двуетажни, с не голям двор, и обикновено композирани в ансамбъл.

В трета глава се предприема контекстен анализ на колекцията. Арх. Попова се спира върху три основни теми със синхронни събития, засягащи колекцията, които дават насоки за размисъл върху процеса на формирането и прекратяването ѝ: 1) възход и залез на Института по градоустройство и архитектура към БАН, 2) рестартирането на държавата веднага след Втората световна война и 3) учредяването на ЮНЕСКО с членството на комунистическата държава в него. Връзката с вътрешнополитическите процеси авторът прави основно заради свръхконцентрацията на дейностите относно архитектурното наследство, а и по принцип за архитектурата, в една-единствена държавна мегаструктура за изследвания период.

Четвърта глава е началото на втората част. В нея акцентът е поставен върху група от къщи, които към момента са изчезнали, разрушени са, и единствените свидетелства за тяхната архитектура са останали в някои от чертежите в колекцията. Цел е изучаването и опазването на архитектурната памет, чрез тестване на нова методика, при която, от една страна, чрез съвременни технологични инструменти реконструира дигитално и триизмерно и от друга, наблюдават във виртуалната реалност къщи от XIX век. В главата авторът поставя теоретичните посоки, които взаимодействат и обуславят научно-приложния подход при дигиталната триизмерна реконструкция на старинните къщи от тази подколекция.

Пета глава авторът разглежда научно-приложни въпроси по преизграждането на триизмерни дигитални къщи. Създадена е и тествана методика в два компонента: Компонент 1 се състои от събиране на графични, снимкови и текстови доказателства и реконструиране на старинната къща. В него научните задачи са съобразени с основни принципи относно дигиталните триизмерни реконструкции, че източници и референции се представят ясно и систематизирано, за да се проследи процесът на изграждането и да се оцени точността и автентичността на резултата. Компонент 2 е следващата фаза, когато чрез софтуер, както и чрез най-новата версия на очила и контролери за виртуална реалност се наблюдава и навигира във виртуалното

пространство, взаимодействия се с определени предмети или обекти или се контролират настройки в софтуера, за да се постигнат симулации на обкръжаващата среда.

Шеста глава проследява изходните данни, етапите и резултатите от триизмерното пресъздаване на старинни сгради по примера на разрушени къщи от XIX век в градовете Тетевен, Берковица, Етрополе, Сунгурларе. Изработените къщи са представени под формата на каталог. В подробния мащаб S се проследяват изходните данни на всяка къща, междинния триизмерен модел на къщата и окончателния репрезентативен формат. Представят се какви нови знания за сградите и за тяхната презентация в архитектурна графика през 50-те години се придобиват в резултат на дигиталните триизмерни реконструкции.

СТАТИИ И ДОКЛАДИ, ПУБЛИКУВАНИ В НАУЧНИ ИЗДАНИЯ, РЕФЕРИРАНИ И ИНДЕКСИРАНИ В СВЕТОВНОИЗВЕСТНИ БАЗИ ДАННИ С НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ

1. Popova, Dimitrina. 2023. Digital Reconstruction of Lost Architectural Heritage on the Case Study of Two 19th Century Houses. Proceedings of the Thirteenth International Conference Digital Presentation and Preservation of Cultural and Scientific Heritage, 13, Institute of Mathematics and Informatics – BAS, ISSN:1314-4006, DOI:<https://doi.org/10.55630/dipp.2023.13.11>, 117-126 . *Изданието е индексирано в Scopus и Web of Science.*

Резюме: Целта на статията е да се тестват модели за опазване на архитектурно наследство в дигитална среда като основният фокус е върху възприятието за автентичност според различните канали на представяне. Разглеждан са етапите на изграждане и резултатите от дигиталната триизмерна реконструкция на две къщи от XIX век. Изследвани са дигиталните къщи в различни формати. Разгледани са ползите и предизвикателствата на реконструкцията представена в: двуизмерен образ, видеоанимацията, 360 панорамите, виртуалната реалност.

2. Попова, Димитрина. 2024. Архитектурното наследство в колекция от архитектурни заснемания от периода 1949-1962: идеология, правила, практика. В: Изкуствоведски четения 2023. Модул Ново изкуство. Метаморфози, Институт за изследване на изкуствата, БАН. ISSN:1313-2342, стр. 196-204. *Изданието е индексирано в Web of Science.*

Резюме: Статията представя методологическата структура на изследване върху съставената преди седемдесет години сбирка, съдържаща архитектурни заснемания на къщи от XIX век. Компонентите на научния инструментариум дават основните нови отправни точки за анализ на архивния масив. Една от основните тези е, че в заснеманията на къщите е закодирано първоначалното намерение за масова публичност, но доколкото архитектурната графиката е разгледана като комуникационен процес, при колекцията със заснемания той е прекъснат.

3. Попова, Димитрина. 2023. Изследване върху дигитални архивни колекции от заснети къщи от 19 век. - Културно-историческо наследство: опазване, презентация, дигитализация, т. 9, бр. 2, Институт по математика и информатика, БАН, ISSN:2367-8038,

DOI:<https://www.doi.org/10.55630/KINJ.2023.090205>, 72-84. *Изданието е реферирано в ERIH PLUS.*

Резюме: Статията фокусира вниманието върху процеса на дигитализация на архивни единици от подфонд „Чертежи и заснемания“, част от архитектурния архив на Института за изследване на изкуствата. Архитектурната графика е изработена през 50-те години на 20 век и съдържа архитектурни чертежи, скици, записки за сгради, построени през 19 век. Това са основно къщи, но също така църкви, училища, камбанарии, часовникови кули и др. При дигитализацията се предприема онтологично описание на всяка архивна единица по определени характеристики, които се разделят в две групи данни за архивната единица и данни за сградата, която е изобразена. Изследват се нови перспективи на интерпретация като данните се пренареждат в нови групи от дигитални колекции според дадена характеристика. Анализът на количествените параметри води до нови изводи относно първоначалните намерения за съставяне на сбирката, за целите и начини на изработка на архитектурната графика.

4. Попова, Димитрина. 2022. Триизмерна дигитална реконструкция на изчезнали къщи и пространственият им анализ във виртуална реалност по примера на бейската къща на Тулешко в Берковица. -Проблеми на изкуството, 4, Институт за изследване на изкуствата, БАН, ISSN:0032 – 9371, 66-77. Изданието е реферирано в ERIH PLUS.

Резюме: Цел на проучването е изучаването и опазването на културното наследство в архив „Архитектура“ на Института за изследване на изкуствата чрез тестване на методика, при която чрез съвременни технологии се реконструират дигитално и триизмерно от една страна, а от друга наблюдават във виртуалната реалност къщи от XIX век. Изследователският подход се провежда по примера на къщата на Тулешко бей в Берковица. Първата фаза включва събиране на доказателства и реконструиране на старинната къща. В нея научните задачи са съобразени с Лондонската харта относно дигиталните триизмерни реконструкции, че източниците им на данни се представят ясно, за да се оцени прецизността на резултата. При втората фаза чрез софтуер и 3D очила се навлиза във виртуалната реалност на къщата за анализ на пространствената ѝ организация. Предприема се сравнителен анализ с текстово описание на къщата от проф. арх. Тодор Златев.

5. Попова, Димитрина. 2022. Дигитална триизмерна реконструкция на старинна къща в Сунгурларе от архитектурния архив на Института за изследване на изкуствата. Културно-историческо наследство: опазване, представяне, дигитализация, т. 8, бр. 2, Институт по математика и информатика, БАН. ISSN:2367-8038, DOI:[doi.org/10.55630/KINJ.2022.080202](https://www.doi.org/10.55630/KINJ.2022.080202), стр. 21-34. Изданието е реферирано в ERIH PLUS.

Резюме: В статията се дискутират източниците за пресъздаване на старинни сгради, доколко реконструкцията им е базирана на безспорни доказателства като архитектурни чертежи и доколко тя е продукт на архитектурно творчество. Проследяват се обстоятелствата на заснемане, когато архитектите, автори на заснемането, арх. Иван Глухаров и арх. Никола Каменов, са проявили творчество, като са реконструирали разрушени части от сграда към момента на заснемане. Авторът по пътя на реконструкцията пресъздава и визуализира липсващи фрагменти от структурата по пътя на архитектурната логика. Дава решение на един основен въпрос за оценка на автентичността при историческите архитектурни реконструкции в три последователни етапа: първообраз, диаграми, контекст.